

KATHOLIEKE VLAAMSCHE LANDSBOND (KVL), een federatie van katholieke verenigingen, die zich door bemiddeling van de Katholieke Vlaamsche Arrondissementsbonden van hun streek aaneensloten, en op 28 september 1919 te Brussel werd gesticht.

1. **ONTSTAAN EN STICHTING.** Een voorloper van de KVL werd in West-Vlaanderen gesticht met het doel het katholieke Vlaamse leven te bundelen en op te wekken door het geven van voordrachten. Bij het ontstaan en gedurende de eerste jaren sprak men van de Landsbond. Vanaf de jaren 1894 werd echter ook de naam Vlaamsche Katholieke Landsbond gebruikt. Hoewel sporadisch reeds vroeger ook de variant Katholieke Vlaamsche Landsbond voorkwam, werd deze pas algemeen gebruikt van het jaar 1903 af.

Deze vereniging steunde vooral op de studentenbonden. Zij beleefde tijden van succes en verval. In 1902 kon onder de bezielende leiding van de Landsbond te Kortrijk een grootse herdenking van de Slag der Guldensporen plaatshebben. Maar daarna hoorde men er niets meer van tot op een bijzonder geslaagde Landdag te Brugge, op 12 augustus 1906 (niet minder dan vijftienhonderd personen waren er volgens Het Handelsblad aanwezig) prof. Emiel Vliebergh voorstellen indiende over een reorganisatie van de Landsbond. Het waren ook hier weer de katholieke Vlaamse oudhoogstudenten die tot de reorganisatie op bredere grondslag en in 1907-'08 tot de oprichting van een vast Katholiek Vlaamsch Secretariaat, de uitvoerende macht van de KVL, overgingen. Twee jaar eerder, op het congres van het Davidsfonds te Lier in 1905, had Frans van Cauwelaert de behoefte aan zulk een centraal beheer voor de V.B. in de vorm van een besluit doen erkennen.

Onder de dynamische leiding van de jonge begaafde doctor in de Germaanse filologie Ernest Claes kon het Katholiek Vlaamsch Secretariaat een grote invloed uitoefenen op de V.B. van toen. De laatste jaren vóór de oorlog waren immers op Vlaams gebied van zeer groot belang, omdat zich over de partijen en klikjes heen één grote beweging voor de vervlaamsing van de hogeschool van Gent had gevormd onder het stuwende driemanschap: Frans van Cauwelaert, katholiek, Camille Huysmans, socialist, en Louis Franck, liberaal. In Nederland werd deze samenwerking tijdens de oorlog 1914-'18 voortgezet onder de leiding van Frans van Cauwelaert en Julius Hoste jr.

Men dacht dan ook onmiddellijk na de oorlog niet aan heroprichten van de KVL of van het Katholiek Vlaamsch Secretariaat, omdat de Vlaamse katholieke leiders hoopten, en er in het begin ook vast van overtuigd waren, de Vlaamse strijd weer te kunnen opnemen in volle eensgezindheid over de partijen heen.

In één van de eerste nummers van De Standaard, op 5 december 1918, verscheen een oproep „gericht tot alle Vlamingen uit het bevrijde gebied, die niet aan activisme hebben gedaan, om mede te werken

tot de stichting van een machtig Vlaamsch verbond van alle Vlaamsche verenigingen die het minimum-programma als gemeenschappelijke en onmiddellijke actie aanvaardden". Dit was de droom van Frans van Cauwelaert en Julius Hoste: één grote Vlaamse vereniging die, steunend op een brede basis van talrijke verenigingen uit alle milieus en alle partijen, de regering, welke ook haar samenstelling zou zijn, kon dwingen aan de Vlamingen te geven wat Koning Albert uitdrukkelijk beloofd had aan zijn soldaten: „Gelijkheid in rechte en in feite".

In vele arrondissementen staken de leiders onmiddellijk de hoofden bijeen. De katholieke verenigingen werden per arrondissement samengebracht onder de naam van Katholiek Vlaamsch Verbond, om zich dan gezamenlijk aan te sluiten bij het Algemeen Vlaamsch Verbond. Geen vergadering van verenigingen van maatschappelijk of cultureel belang, Christen Volksbond, Davidsfonds, Willemsfonds, Katholieke Werkliedenbonden, Vrije Burgersbonden, Vlaamsche Jonge Wachten, toneelkringen en studiekringen had plaats, of er werd over aansluiting bij het Algemeen Vlaamsch Verbond gesproken. Maar desillusies bleven niet uit. Het werd de Vlamingen niet gemakkelijk gemaakt. Een vergadering die te Leuven belegd was en waar minister Helleputte en dr. Alfons van de Perre zouden spreken, werd door de burgemeester verboden. De ambtenaren die zich bij het Vlaamsch Verbond aansloten, of er propaganda voor durfden maken, ondervonden zeer veel moeilijkheden bij benoeming of bevordering.

Ook ontgoochelingen onder de medewerkers bleven niet uit. Nog vóór het Verbond officieel tot stand gekomen was, stootte het op de tegenstand van de Vlaamsgezinde bisschop van Luik, mgr. Rutten, die de bond veroordeelde als neutraal en de raad gaf over te gaan tot oprichting van katholieke Vlaamse bonden. Ook August Vermeylen, die als een der meest Vlaams-strijdende leden van de socialistische partij beschouwd werd, trok zich om niet duidelijke redenen meer en meer uit het Vlaamsch Verbond terug. Ook de steun der liberalen verzwakte; reeds van het begin af waren zij, behalve mannen als J. Hoste en M. Sabbe, zeer aarzelend. Minister L. Franck had zelfs de V.B. geheel de rug toegekeerd. De liberalen onderschreven het programma van het Algemeen Vlaamsch Verbond slechts met voorbehoud, wat van katholieke zijde, om de dubbelzinnigheid, heel wat protest uitlokte.

De wetgevende verkiezingen van 1919 kwamen in zicht. Het waren de eerste na de oorlog en voor de eerste maal zou het zuivere algemeen stemrecht gelden. De katholieke Vlamingen velden zeer sterk de behoefte om, buiten het partijverband om, hun Vlaamse stellingen te bevestigen en hun leiders te steunen. In de katholieke partij ondervonden de Vlamingen veel moeilijkheden vanwege de Katholieke Kringen. Deze kringen hadden vóór de oorlog bijna overal de leiding van de partij en gaven thans node hun bevoorrechte positie prijs. Zij behoorden vooral tot de Franssprekende burgerij en uit dien hoofde veroordeelden zij zeer gemakkelijk ieder die het minimum-programma aanvaardde, als activist. Zoals voor de socialisten het geval was, konden ook de leden van de Katholieke Kringen de legerindeling in Vlaamse en Waalse af-

delingen niet aanvaarden.

Het feit dat de Katholieke Kringen bijna overal de financiën van de katholieke partij beheerden en ook het meeste geld binnenbrachten, gaf hun daarbij nog het gevoel ook meer zeggenschap in het stellen van kandidaturen voor de komende verkiezingen te hebben. Om dit te voorkomen en over het gehele Vlaamse land met degelijke Vlaamse kandidaten voor de dag te kunnen komen, voelden de katholieke leiders de dwingende noodzakelijkheid om onmiddellijk een Vlaamse drukgroep te vormen, die door een groot aantal leden en geslaagde volksvergaderingen aan de hoofdleiding van de katholieke partij zou laten voelen, dat de tijden veranderd waren en dat het zoals voor de oorlog niet meer opging, dat van de zes senatoren die het arrondissement Antwerpen afvaardigde er vijf geen Nederlands kenden. De katholieke leiders hadden gehoopt dat het Vlaamsch Verbond deze drukgroep zou vormen, maar door de aarzelende houding van liberalen en socialisten raakte de zaak op de lange baan. Daarom werd beslist naast het Vlaamsch Verbond ook een Katholieke Vlaamsche Landsbond op te richten, die alle katholieke Vlaamse arrondissementsverbanden zou bundelen en de Vlaamse strijd resoluut op eigen kracht aanbinden, maar met en naast het Algemeen Vlaamsch Verbond. De KVL moest het mogelijk maken ongehinderd een koers aan te geven en te houden die voor alle katholieke Vlamingen aanvaardbaar was en door hen gevolgd kon worden.

Op 6 juli 1919 werd de stichtingsvergadering gehouden van het Vlaamsch Verbond te Brussel, onder de naam van Algemeen Vlaamsch Verbond. Ook uit deze stichtingsvergadering bleek dat het grote succes te danken was aan de katholieke Vlamingen die het gros van de drieduizend aanwezige leden uitmaakten. Daarom kondigde Frans van Cauwelaert in De Standaard van 18 juli daaropvolgend de stichting van de KVL aan, „die geen afbreuk wil noch zal doen aan de eenheid welke boven de partijen aan de zuivere Vlaamsche Beweging door het Algemeen Vlaamsch Verbond wordt verzekerd”. De stichting van de KVL had plaats te Brussel op 28 september 1919. Een voorlopige raad van 60 leden werd samengesteld, alsook een dagelijks bestuur, waarvan Frans van Cauwelaert, Alfons van de Perre, Lodewijk Scharpé, Gustaaf Sap, Norbert Gijsen, Theodoor van Tichelen, Jules van Caenegem, Edmond Rubbens en Leo de Raedt – deze laatste als secretaris – deel uitmaakten. Vier onder hen: Van Cauwelaert, Van de Perre, Sap en Rubbens, werden uitgenodigd het programma op te stellen dat dan op een latere algemene vergadering goedgekeurd zou worden.

2. PROGRAMMA, ACTIVITEITEN EN VERWEZENLIJKINGEN. Het doel van de KVL was alle katholieke Vlaamse krachten te verenigen tot eendrachtige samenwerking om het Vlaamse volk in staat te stellen zich volkomen te ontwikkelen, zijn maatschappelijke eenheid door de taalgemeenschap van al zijn standen te bereiken en al zijn geestelijke en stoffelijke krachten ongehinderd te laten werken; in het bijzonder betekende dit: volgens het Vlaams minimumprogramma in België de gelijkheid in rechte en in feite te verwezenlijken. Het programma werd goedgekeurd op 9 oktober 1919 tijdens de vergadering van het hoofdbestuur.

Het was een modelprogramma voor de katholieke partij bij de komende verkiezingen. Op Vlaams gebied was het een trouwe kopie van het minimumprogramma, dat reeds de basis vormde van het Vlaamsch Verbond en als zodanig reeds door alle aangesloten Katholieke Vlaamsche Arrondissementsverbanden was aanvaard.

De actie van de KVL gebeurde in de eerste plaats van de Jaarlijkse Congressen uit; de algemene leiding lag bij het Congres en slechts door het Congres genomen besluiten waren bindend. Verder was er een Hoofdraad met drie afgevaardigden per arrondissement, plus toegevoegde leden. Ten slotte was er een Dagelijks Bestuur, samengesteld uit elf leden: twee uit iedere Vlaamse provincie, en een secretaris. Om de actie van de KVL mogelijk te maken werden de volgende organen opgericht:

a) *Katholiek Vlaamsch Secretariaat*, belast met de dagelijkse leiding en het verzamelen en doorsturen van gegevens over de KVL naar de aangesloten verenigingen en leden. Eerst sedert 1919 gevestigd te Antwerpen onder leiding van Leo de Raedt en later van pater dr. Valerius Claes, verhuisde het secretariaat in 1925 naar Brussel.

b) „*Tijdingen uit het Katholiek Vlaamsch Secretariaat van den Katholieken Vlaamschen Landsbond*”, verscheen tienmaal per jaar, voor de eerste keer in januari-februari 1925. Dit blad was vooral bedoeld om de activiteiten van de KVL, tussen de congressen in, aan de leden mee te delen en het leven in de arrondissementele verbonden aan te wakkeren.

c) *Katholiek Vlaamsch Fonds*, opgericht in 1927, had als doel de actie van de KVL en haar secretariaat financieel mogelijk te maken.

De voorzitters van de KVL waren van 1919 tot '26 Frans van Cauwelaert, daarna, van 1926 tot '64, Albert Bouweraerts, sedert ongeveer 1955, ingevolge de ziekte van Bouweraerts, Leo Lindemans, dienstdoend. De secretarissen waren achtereenvolgens van 1919 tot '23 Leo de Raedt, van 1923 tot '47 Jan Valvekens en sinds 1947 Gilbert Marcharis.

Met het oog op de parlementsverkiezingen van november 1919 hadden in de arrondissementen en kantons talrijke vergaderingen en betogingen plaats. Zij oefenden duidelijk een dwingende invloed uit op het stellen van katholieke Vlaamse kandidaten. Bij de verkiezing van 16 november 1919 kwamen in de Kamer van Volksvertegenwoordigers vele nieuwe jonge krachten die op het verder verloop van de V.B. hun eigen stempel drukten, o.a. Philip van Isacker, Gustaaf Sap, Jules van Caenegem, Emiel van Dievoet, Frans Theelen, Alfons van Hoeck. dr. Jef Rombouts. In 1921 voegden zich bij hen mgr. Pieter Broeckx, Frans Brusselmans, Edmond Rubbens, pater Georges Rutten enz. Het eerste doel van de stichters van de KVL was bereikt. De katholieke Vlaamse groep in Kamer en Senaat kwam versterkt en verjongd uit de verkiezingen.

Op het gehele verdere verloop van de verovering van de Vlaamse wetten en de vervlaamsing van geheel het volksleven had de KVL tussen beide wereldoorlogen een gunstige invloed. Het was onder zijn stuwkracht dat het stugge verzet van het franskiljonisme en de overwegende kracht van het Franssprekend gedeelte van het land in de katholieke partij doorbroken kon worden. In de geschie-

denis van de KVL ligt een heel stuk geschiedenis van de V.B. Het verloop van de jaarlijkse congressen geeft het relaas van de verovering door de Vlamingen van hun machtspositie in Vlaanderen, één lange, misschien te lange weg, maar hij leidde tot werkelijke vervlaamsing van het leven in Vlaanderen. Alleen het probleem Brussel bleef, niettegenstaande de gestadige zorg van de leiders van de KVL, onopgelost. In de verslagen vindt men ook de tweespalt onder de Vlamingen terug, zoals die tussen beide oorlogen de V.B. tekende. Frans van Cauwelaert mocht terecht op het 15^e Congres te Mechelen in 1934 zeggen: „Geen trouwer gids van de Vlaamsche beweging dan de congressen van de Katholieke Vlaamsche Landsbond”.

De KVL was tevens de leerschool die vele jonge katholieke Vlamingen naar een politieke toekomst begeleidde. Alfons Verbist hield op het congres in 1921 een rede over Godsdienst en Leekenmoraal; Albert de Vleeschauwer sprak in 1925 over provinciale en gemeentelijke zelfstandigheid; August E. de Schryver was op het Congres te Gent in 1928 voorzitter van de afdeling der Jonge Wachten; op datzelfde congres sprak Paul Willem Segers over Christene werklieden en de Katholieke Vlaamsche Landsbond; Leo Delwaide gaf er een uiteenzetting over het wezen en de taak van de Jonge Wachten; in 1933 was Gaston Eyskens reeds aanwezig en sprak over De Vlaamsche strijd en het economisch vraagstuk.

De eerste congressen zagen een grote toeloop en grootse betogingen en openluchtvergaderingen waren er het slot van. De V.B. voelde de behoefte zich naar buiten te manifesteren en het volksgevoel wakker te schudden. Latere congressen werden meer studiecongressen waar bepaalde aspecten van de V.B., zoals zij zich in dat jaar voordeden, grondig werden besproken. Een programma werd telkens opgesteld en goedgekeurd door de algemene vergadering. Het was de leidraad voor de actie die door de KVL gedurende het volgend jaar via zijn afdelingen in vele kantonnale en arrondissementele vergaderingen gevoerd zou worden.

De houding van de KVL tegenover de Katholieke Vlaamsche Parlementsgroep kwam herhaaldelijk in discussie en werd dan herzien. In Tijdingen van februari 1928 luidde het verslag: „De Katholieke Vlaamsche Landsbond is de drager der Katholieke Vlaamsche gedachte; hij houdt steeds het doel voor oogen en wijst de richting aan voor allen, zoowel op het gebied der eigenmachtige actie, als op wetgevend en bestuurlijk gebied. Doch daar op het gebied der politieke verwezenlijkingen andere belangen en groepeerings, die niet specifiek en uitsluitend Vlaamsch zijn, hun woord hebben mee te spreken, wil of zal de Landsbond hier geen afbrekende of veroordeelende houding aannemen...”.

Op het 9^e Congres te Gent werd vastgesteld: „Onze vrienden uit het Parlement hebben hun verantwoordelijkheden te nemen tegenover hun geweten en hun kiezers. De Landsbond stelt geen kandidaten aan en kiest geen volksvertegenwoordigers. Dat heeft ons nooit belet „onze” verantwoordelijkheid te nemen tegenover onze leden, zoowel als tegenover ons katholiek Vlaamsch geweten. Of de volksvertegenwoordigers het al dan niet wenselijk vinden, wij zullen voor hen blijven: stuwkracht en kontrol. Het programma dat door onze orga-

nisatie werd uitgewerkt, hebben zij te verwezenlijken met parlementaire middelen.”

Ook met de standenorganisaties was de samenwerking soms moeilijk, doordat de standenorganisaties vreesden dat de KVL op hun specifiek terrein wilde komen. Bij het ontstaan van de KVL had deze niet alleen een Vlaams programma opgesteld, maar tevens een modelprogramma, dat kon dienen voor geheel de katholieke partij in het Vlaamse land. Naarmate de standenorganisaties sterker werden en hun eigen plaats innamen in de katholieke partij, besloot de KVL nog slechts het katholiek Vlaams programma, dat voor alle standen aanvaardbaar moest zijn, op te stellen.

3. JAARLIJKSE CONGRESSEN. Op Pinksterzondag 23 mei 1920 had te Antwerpen het eerste congres van de KVL plaats. Het was door de organisatoren bedoeld als een „voorproef voor de komende jaren”, maar had een onverhoopt succes; alle zalen waren te klein, zelfs die bestemd voor de afzonderlijke vergaderingen van de standenorganisaties. De vergadering van de boeren alleen telde reeds 700 deelnemers. Maar niet alle volgende congressen hadden zulk een wolkenloos verloop. Het tweede congres, gehouden te Hasselt op 15 en 16 mei 1921, wenste een grootse hulde te brengen aan mgr. Rutten, bisschop van Luik, om zijn Vlaamse houding, vooral op onderwijsgebied. Mgr. Rutten kon echter de hulde niet persoonlijk in ontvangst nemen. Deze afwezigheid was des te pijnlijker, omdat iedereen wist dat deze hem was opgelegd.

Meningsverschil ontstond in de jaren 1923-'24 over de vraag, of de nationalist die katholiek waren, lid konden zijn van de KVL. Hierop werd bevestigend geantwoord, de KVL had geen politiek program, slechts een Vlaams actieprogram, wat niet wilde zeggen dat het nationalisme in dit program zou worden opgenomen. Dit standpunt werd door dr. Valerius Claes, de bezieler van het Katholiek Vlaamsch Secretariaat, op een congres uiteengezet. Was het daardoor, dat hij zoveel tegenkanting vanwege zijn kloosteroverste kreeg? Hij moest onderpastoor worden in het Marollenkwartier te Brussel. Om toch zijn actie in de KVL verder mogelijk te maken verhuisde het Secretariaat van Antwerpen naar de Blaasstraat te Brussel. Later werd hem zelfs het verbod opgelegd het congres bij te wonen en van 1930 af werd hem vanwege zijn overste een taak opgedragen die hem belette te Brussel nog het Secretariaat te leiden en moest hij zich in zijn klooster te Herentals terugtrekken. In 1928 te Gent was het een zeer woelig congres. De nationalist hadden hun leden opgeroepen eraan deel te nemen en te trachten de invloed van de KVL te breken. Frans van Cauwelaert werd heftig aangevallen, waardoor de algemene vergadering een betoging vóór hem werd. Een van de belangrijkste congressen was dat van 1929 te Dendermonde. De KVL kwam met herziene statuten en met een vernieuwde levenskracht. Het is op dit congres dat Frans van Cauwelaert één van zijn merkwaardigste programmaredes gehouden heeft. De KVL werd steeds aan twee zijden aangevallen. Valvekens typeerde het op het 16e Congres in 1933 te Antwerpen als volgt: „Onze lotsbestemming blijft een zeer omstreden organisme. De ‚elite’ noemt den Landsbond ‚la machine de guerre du parti-catholique’ en voor de Vlaamsche nationalist, die over

IVe KATHOLIEK VLAAMSCH CONGRES

1923

TE HOUDEN TE BRUGGE

OP

ZATERDAG 21, ZONDAG 22
en MAANDAG 23 JULI

PROGRAMMA

EN

KORTE INHOUD DER VERSLAGEN

Drukk. F. DE LUYCK, Turnhoutschebaan, 106-108. Deurne-Noord. Tel. 8713

ons willen spreken, heeten wij de verraders van het Vlaamsche volk. Welnu, korts na het congres hadden onze vrienden de gelegenheid hun oorlogsbatterijen op te stellen en verraad te plegen naar hartelust: wij kregen de genade eener kamerontbinding na den politieken vuurdoop der gemeenteverkiezingen. En al onze politieke tegenstrevers leerden hieruit dat de gedachte en de methode van den Landsbond nog niet zoo door slecht moeten zijn, want de vrienden van den Landsbond kwamen triomfantelijk uit een strijd, die aan politieke bitterheid alle na-oorlogsche verkiezingen overtrof." Voor de leiders, en dan vooral voor Frans van Cauwelaert, was het meest teleurstellende congres dat van Antwerpen in 1935, doordat de nationalisten weer in groot aantal waren opgekomen om federalisme te eisen en zeer speciaal Frans van Cauwelaert aanvielen om zijn invloed te breken: Filip de Pillecijn, Edmond van Dieren, Floris van der Mueren en H.J. van de Wijer vóór federalisme en Frans van Cauwelaert, L. Kiebooms, A. van Steenberghe tégen. Uiteindelijk kwam men tot het volgende besluit: „De Landsbond aanvaardt de noodzakelijkheid aan de entiteit Vlaamsche Gemeenschap publiek-rechtelijke structuur te geven, en geeft opdracht aan het Hoofdbestuur een commissie te belasten met het bestudeeren van de verschillende vormen van deze publiek-rechtelijke structuur, inclusief federalisme, en binnen de zes maanden daaromtrent verslag uit te brengen". In deze commissie zetelden o.a. A. Bouweraerts, J. Valvekens, A. Mulier, G. Eyskens, R. van de Putte.

In mei 1936 kwam op het congres te Brussel het verslag aan de orde. De belangstelling was niet

bijzonder groot. De voorrang van het volksbelang van Vlaanderen werd aanvaard en indien nodig werd aangedrongen op een grondwetsherziening om aan de Vlaamse gemeenschap de publiekrechtelijke structuur te geven die aan Vlaanderen het maximum van zelfbeschikking zou geven, verenigbaar met het voortbestaan van België. Het laatste congres vóór de Tweede Wereldoorlog werd op 9 en 10 januari 1937 gehouden te Leuven, waar in volledige verwarring over het mislukte concentratie-akkoord van de Katholieke Vlaamsche Volkspartij en het Vlaamsch Nationaal Verbond werd gediscuteerd. Het besluit was concentratie van katholiek Vlaanderen op basis van het meesterschap in eigen huis. Dit congres gaf een duidelijk beeld te zien van de evolutie van de geesten in het katholieke Vlaanderen. De KVL werd meegesleurd door de Vlaams-nationale gedachte die doorbrak in het hele Vlaamse land. De Landsbond veranderde van karakter en was bezig zich blijkbaar los te maken van Van Cauwelaert.

De belangrijke rol van de KVL was toen uitgespeeld. Dit houdt verband met het ontstaan in 1936 van de Katholieke Vlaamsche Volkspartij. Deze vormde met de Parti Social Chrétien het Blok der Katholieke Unie. Voor wat de partijpolitiek betreft, waren de Vlamingen toen baas in eigen huis geworden en de noodzakelijkheid van een drukgroep als de KVL was minder voelbaar. De hoofdraad van de KVL kwam nog bijeen in 1938 en het Vlaamsch Secretariaat volgde nog nauwlettend de toepassing van de bestuurlijke taalwet en vooral het probleem-Brussel.

Na de Tweede Wereldoorlog werd in 1947, onder leiding van voorzitter A. Bouweraerts, getracht de KVL na acht jaar stilstand opnieuw tot leven te brengen. Het eerste na-oorlogse congres trok grote belangstelling. In 1948 werd te Antwerpen het Paascongres van de jonge Vlamingen gehouden. De opkomst was groot, meer dan 1.000 jongeren waren aanwezig. Vooral nationalistische jongeren waren opgekomen; de grote Vlaamse jeugdbewegingen hadden hun daadwerkelijke medewerking beloofd, maar waren niet aanwezig. Vooral het debat over de repressie was zeer rumoerig; vele uiteenlopende standpunten werden ingenomen en de sprekers werden door geroep gestoord. Toch werd een jeugdraad opgericht met als voorzitter R. Monballiu en als secretarissen Gaby van de Putte en Marcel Vandewiele.

In 1949 hield de KVL zijn 20ste Congres. Het zag niet de opkomst van de congressen van vóór de Tweede Wereldoorlog, maar er was toch heel wat belangstelling en men kon hopen op een nieuwe en degelijke start. Maar de vernieuwing bleef uit. In 1954 werd nog eens getracht de KVL opnieuw op gang te brengen. Leo Lindemans werd als ondervoorzitter aangewezen om Bouweraerts bij te staan. In 1955 werd het laatste congres gehouden te Antwerpen. Bouweraerts was toen reeds ziek en Lindemans werd dienstdoend voorzitter. In een zeer goede geest werden belangwekkende en concrete besluiten genomen, maar de opkomst van de deelnemers was gering. Dit was begrijpelijk, dezelfde Vlaamse problemen waren reeds herhaaldelijk op raadsvergaderingen van de Christelijke Volkspartij besproken.

Het enige arrondissementenverbond dat thans nog regelmatig vergadert, is dat van Brussel onder lei-

ding van Lindemans. Vooral het taalprobleem te Brussel blijft een punt van bezorgdheid. In 1965 was het onder invloed van dit verbond, dat na moeizame onderhandelingen de minister van binnenlandse zaken aanvaardde dat inwijkelingen te Brussel hun oorspronkelijke indentiteitskaart zouden behouden. Dit schijnbaar kleine gebaar had verstrekkende gevolgen, de Vlaamse indentiteitskaart werd het criterium voor het al of niet Vlaams zijn bij de verkiezing voor de agglomeratieraad te Brussel in november 1971.

Op de begrafenis van A. Bouweraerts in 1964 kon Lindemans wel zeggen: „Men zegt dat deze KVL thans uitgestorven is, dit kan waar zijn wanneer men enkel oog heeft voor het uiterlijke van een vereniging. De gedachte van de KVL leeft echter voort.”

4. DATA EN THEMATA VAN DE CONGRESSEN:

1ste congres: 23, 24 mei 1920 - Antwerpen: Stellingname Vlaamsch gebied.

2^e congres: 18, 19 mei 1921 - Hasselt: Levensbelang voor de katholieke partij, de standsorganisatie.

3^e congres: 24, 25, 26 juni 1922 - Gent: Vlaamsche Cultureele belangen.

4^e congres: 21, 22, 23 juli 1923 - Brugge: Standsorganisaties en de Katholieke Vlaamsche Beweging

5^e congres: 19, 20, 21 juli 1924 - Brussel: Eendrachtige samenwerking.

6^e congres: 25, 26, 27 juli 1925 - Antwerpen: Economische zijde van het Vlaamsche vraagstuk.

7^e congres: 3, 4, 5 juli 1926 - Antwerpen: Hoe ver staan wij met het Vlaamsch leven in de werkelijkheid?

8ste congres: 30, 31 juli / 1 augustus 1927 - St.-Truiden: Katholieke Vlaamsche Beweging en de Katholieke Vlaamsche organisaties.

9^e congres: 4, 5, 6 augustus 1928 - Gent: Katholiek Vlaamsch Constructivisme.

10^e congres: 3, 4 augustus 1929 - Dendermonde: De oplossing van het Vlaamsche vraagstuk.

11^e congres: 6, 7 september 1930 - Antwerpen: Actueele vraagstukken der V.B.

12^e congres: 1, 2 augustus 1931 - Brussel: Voor de positieve uitwerking van onze gedachten over het Vlaamsche vraagstuk.

13^e congres: 6, 7, 8 augustus 1932 - Brussel: Beschouwing over wat langs wettelijken weg bereikt werd.

14^e congres: 8, 9, 10 juli 1933 - Antwerpen: Kontrolmiddelen Vlaamsche wetten.

15^e congres: 28, 29 juli 1934 - Mechelen: Toestand der Vlaamsche Beweging met het oog op de veel besproken staatshervorming.

16^e congres: 19, 20 oktober 1935 - Antwerpen: Verhouding van Vlaanderen tot België.

17^e congres: 2 mei 1936 - Brussel: Verslag Federalisme.

18^e congres: 9, 10 januari 1937 - Leuven: Actueele vraagstukken die de Katholieke Vlamingen thans bezighouden.

19^e congres: 15, 16 november 1947 - Leuven: Voor een vernieuwde V.B.

Paascongres Jongeren 1948 - Antwerpen.

20ste congres: 19, 20 januari 1949 - Brussel: De vervlaamsing van het bedrijfsleven.

21ste congres: 12, 13 november 1955 - Antwerpen: Vlaamse problemen.

LITERATUUR: M. van Cauwelaert, *De Katholieke Vlaamse Landsbond*, in *Liber Amicorum August de Schryver, Minister van Staat* (1968, p. 691-709); - H.J. Elias, *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging 1914/1939*, 4 dln. (1969).

MIA VAN CAUWELAERT